

НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Богословсько-історичного
науково-дослідного
центру імені
архімандрита
Василя (Проніна)

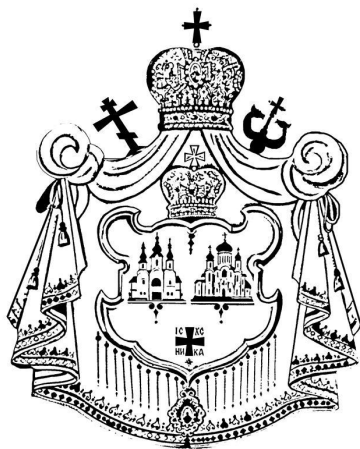
*Сучасні роздуми про первородний гріх
Життєвий шлях архімандрита Василя (Проніна)
Відродження і Воскресіння
Устав Мукачівського Свято-Миколаївського монастиря
Матеріали наукової конференції
до 650-річчя Мукачівського монастиря*

№ 1
2011

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

БОГОСЛОВСЬКО-ІСТОРИЧНОГО
НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО
ЦЕНТРУ ІМЕНІ
АРХІМАНДРИТА ВАСИЛІЯ (ПРОНІНА)

Присвячується
100-річчю з дня народження
архімандрита Василя (Проніна)

**За благословенням
Високопреосвященнішого Феодора,
архієпископа Мукачівського і Ужгородського**

**УКРАЇНЬСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА
МУКАЧІВСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЄПАРХІЯ**

НАУКОВІ ЗАПИСКИ

БОГОСЛОВСЬКО-ІСТОРИЧНОГО
НАУКОВО-ДОСЛІДНОГО
ЦЕНТРУ ІМЕНІ
АРХІМАНДРИТА ВАСИЛІЯ (ПРОНІНА)

№1

Всеукраїнське державне видавництво
«Карпати»
2011

ББК 86.372
УДК 281.93
Н-34
ISBN 978-966-671-296-0

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА
Наукові записки
БІНДЦ
№1

Видавничий відділ
Мукачівської Православної єпархії

Керівник редколегії:

Високопреосвященніший ФЕОДОР,
архієпископ Мукачівський і Ужгородський

Члени редакційної колегії:

Юрій Данилець,
к.і.н., доц. каф. іст. України УжНУ, директор БІНДЦ
Олександр Монич,
к. богосл., вчений секретар БІНДЦ, протодиякон
Олександр Гук,
к. богосл., протоіерей
Василій Юрина,
редактор журналу «Православний Літопис», протоіерей

Рецензенти:

Данилюк Д.Д., доктор історичних наук, професор
Федака С.Д., доктор історичних наук, професор

Відповідальний за випуск:

Високопреосвященніший ФЕОДОР,
архієпископ Мукачівський і Ужгородський

Комп'ютерна верстка — Олег Машика
Коректура — Наталія Дичко

Відгуки та пропозиції просимо надсилати за адресою:
Україна, 89600, м. Мукачево, вул. Єпархіальна, 12.
Тел./факс: (03131) 2-14-61; 2-15-15.
Моб.тел: 050-692-87-81, 050-186-53-23.
E-mail: bindc@ukr.net

ЗМІСТ

Вступне слово <i>Архієпископ Мукачівський і Ужгородський Феодор (Мамасуєв)</i>	10
---	----

БОГОСЛОВ'Я

<i>Протоіерей Олександр Гук</i> Современные размышления о первородном грехе.....	13
---	----

<i>Протодиякон Олександр Монич</i> Апологет – полеміст, іерей Михайло Андрелла (Оросвиговський) (1637/39-1710) (<i>До 300-річчя з дня смерті</i>).....	20
--	----

ІСТОРІЯ

<i>Данилець Ю.</i> Преподобний Іов (Кундря) Угольський (18.05.1902-28.07.1985).....	36
--	----

<i>Міщанин В., Данилець Ю.</i> Ігумен Феодосій (Горват) (18.03.1897-1943).....	51
---	----

<i>Протодиякон Олександр Монич</i> Життєвий шлях та подвижницьке служіння архімандрита Василя (Проніна) (08.09.1911 - † 05.01.1997) (<i>До 100-річчя з дня народження</i>).....	60
--	----

<i>Світлинець А.</i> З історії відновлення Православ'я у селі Приборжавське.....	81
---	----

ПУБЛІКАЦІЯ ДЖЕРЕЛ

<i>Архимандрит Василій (Пронин)</i> Возрождение и Воскресение.....	87
---	----

<i>Архимандрит Василій (Пронин)</i> Устав Мукачевского Свято-Николаевского монастыря.....	119
--	-----

ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ТА ЗНАКОВІ ПОДІЇ

Всеукраїнська науково-практична конференція до 650-річчя за- снування Мукачівського Свято-Миколаївського монастиря...	141
--	-----

<i>Данилюк Д., Міщанин В.</i> Протоігумен Мукачівського монастиря Іоанікій Базилевич – перший історик Закарпаття.....	141
---	-----

Юрій Данилець

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України УжНУ, директор БІНДЦ імені архімандрита Василя (Проніна)

Преподобний Іов Угольський (Кундря) (18.05.1902-28.07.1985)

Перші публікації про діяльність архімандрита Іова (Кундрі) з'явилися в закарпатській періодиці в 1950-х рр. У той час в країні стартувала нова кампанія, спрямована проти чернецтва та монастирів. У березні 1959 р. газета „Радянське Закарпаття” опублікувала серію статей під назвою „Черная паутина”¹. В одному із номерів автор статті С. Білинець не „оминув увагою” й діяльність Городилівського Свято-Троїцького скиту, де був настоятелем о. Іов. Наприклад, 12 березня 1959 р. газета писала про те, що ченці через пошту отримують чимало грошових переказів та посилок з продуктами харчування, одягом. Журналіст звинуватив настоятеля в поширенні фоторепродукцій із зображенням скиту серед прочан та у прийому їх на нічліг. У черговій статті „Битва в монастире” того ж таки автора розповідалося про супротив ченців на чолі з ігуменом Іовом призначенню нового настоятеля. С. Білинець, можливо й не прагнучи цього, розкрив для нас методи боротьби з „неугодними” монахами. Послушники, які відкрито виступили проти розпорядження єпархіальної влади про переведення ігумена Іова до Ізького монастиря, були заарештовані та засуджені до 15 діб суспільно корисних робіт². Безумовно, головною метою статей було підготувати ліквідацію скиту та принизити добру славу о.

¹ Білинець С. Черная паутина // Советское Закарпатье. – 1959. – 12, 17 марта.

² Білинець С. Битва в монастире // Советское Закарпатье. – 1959. – 9 мая.

Іова перед селянами.

Першою об'єктивною розвідкою про життя архімандрита Іова був некролог, який опублікував після смерті подвижника ігумен Єфрем (Молнар) на сторінках ЖМП³. Рівно через десять років Б. Споров написав об'ємну статтю (9 стор.) під назвою „Уголька, или Отец Иов”⁴. Мусимо зупинитися на цій публікації більш детально, адже вона лягла в основу кількох інших статей. Причиною окремих неточностей даного нарису стало те, що автор використав досить обмежений джерельний матеріал та спирався в основному на спогади очевидців. Не будемо акцентувати на незнанні автором політичного розвитку Закарпаття, а лише розглянемо біографічні відомості про о. Іова.

В першу чергу розповів Б. Споров про зустріч малого Івана з безіменним монахом (на нашу думку це був ієромонах Амфілохій (Кемінь)), який дозволив поцілувати свій наперсний хрест. За словами автора, Кундрі тоді було 8 років, а через 6 років він прийняв чернецтво. Таким чином, з статті виходить, що вже в 14 років о. Іов був монахом. Ця версія потребує уточнення. Зустріч з о. Амфілохієм дійсно мала місце, але пізніше, не в 1910 р., а в 1914 р. Тоді брати Кундрі (Василь та Іван) могли дати обітницю стати ченцями, яку здійснили: Василь – в 1921 р. прийняв чернецтво з іменем Пантелеймон та Іван – в 1938 р. з іменем Іов. Не чітко говорить Б. Споров також і перехід кордону в СРСР та життя в таборах. Однак про це скажемо нижче.

Можна припустити, що Б. Споров та пізніші російські дослідники життєпису о. Іова спиралися на власні спостереження та спогади монахинь, які проживали деякий час в Малій Угольці. Зокрема, з мережі Інтернет та інших статтях знаходимо посилання на монахинь Надію (Соболева Н.А.), Марію (Вишеславцева О.М.) та Феофану. В інформаційній базі Свято-Тихонівського Богословського інституту „Новомученики и Исповедники Русской Православной Церкви XX века” також повторено помилку про прийняття о. Іовом чернецтва у дитячому віці. Потім, на сайті читаємо, що „в 1939 г. после оккупации Венгрии немцами о. Иов был арестован и сидел год в тюрьме г. Станислав (ныне Ивано-Франковск) Львовской обл. После освобождения из тюрьмы г. Станислава о. Иов перешел границу

³ Архимандрит Иов (Кундря) // ЖМП. – 1986. – №3. – С. 29.

⁴ Споров Б. Уголька, или Отец Иов // ЖМП. – 1993. – №5. – С. 75-83.

СССР и сразу же был арестован и осужден. Приговор – 10 лет заключения в исправительно-трудовой лагерь”⁵. Як бачимо, вище наведені речення містять ряд суттєвих помилок. У березні 1939 р. Закарпаття було дійсно окуповане Угорщиною, а не Німеччиною. Щодо Станіславщини, то вона тоді належала СРСР. Згідно кримінальної справи, яка нами виявлена в обласному архіві, о. Іов перейшов кордон у 1939 р. та був засуджений на 5 років таборів. „В заключении в лагерях был повторно осужден и приговорен к расстрелу. Приговор не успели привести в исполнение”⁶. Вважаємо, що остання теза є беззмістовною.

Кілька статей з’явилися у 2005 рр. до чергової річниці смерті архімандрита Іова (Кундрі)⁷. Особливі зауваження викликає стаття Г. Пильньовой в „Духовном Собеседнике”. Вона теж повторює тезу про арешт о. Іова „фашистами” у 1939 р. та руйнування німцями у 1945 р. скиту в Городиліві⁸. Авторці, як видно із тексту, зовсім не відомо, що Закарпаття у жовтні 1944 р. було визволено Червоною армією. Ще кілька слів слід сказати про книгу В. Лялина „По святым местам”⁹. Письменник вкладає в уста подвижника зеківський жаргон, що не було притаманним о. Іову. Він, нібито цитуючи о.Іова, подає чимало неточностей та грубих помилок. Описуючи перехід кордону в СРСР він пише: „Где шел пешком, где ехал на попутных, удачно перешел границу с Польшей. Прошел Польшу, Господь все охранял меня. Наконец вышел на границу с Советской Россией. Был 1939 год, помолился я крепко и перешел границу СССР... Судила меня тройка НКВД. Суд продолжался семь минут. Приговор: 15 лет - за шпионаж, 5 лет – довесок за религиозность и еще 5 лет ссылки. Итого: 25 лет”¹⁰. Цитату детально прокоментуємо нижче, але саме вона ввела в оману

⁵ Іов (Кундря Иван Георгиевич) // http://www.pstbi.ru/bin/code.exe/frames/m/ind_oem.html?ans

⁶ Іов (Кундря Иван Георгиевич) // http://www.pstbi.ru/bin/code.exe/frames/m/ind_oem.html?ans

⁷ Трибушний Д. Архимандрит Иов (Кундря) – старец из Малой Угольки // Живой родник. – 2003. - №9. – С. 32-35; Химинец Т. Живет в сердцах память о святом человеке // Дружба. – 2005. – 23 июля; Стан Т. Добросовестный, богословский труд творца человеческого счастья, духовного спасителя архимандрита Иова // Тячев. – 2005. 23 июля; Пильньова Г. Оазис молитвы // Духовный Собеседник. – 2005. - №2 //

http://www.sobesednik.orthodoxy.ru/html/arhiv/2_2005/preobrazhenie_dushi_2_05.html

⁸ Пильньова Г. Оазис молитвы // Духовный Собеседник. – 2005. - №2 // http://www.sobesednik.orthodoxy.ru/html/arhiv/2_2005/preobrazhenie_dushi_2_05.html

⁹ Лялин В. По святым местам // http://romanov-murman.narod.ru/book/pravos/po_svatim_mestam/index.htm#a5

¹⁰ Там же.

багатьох дослідників та перекочувала до Життя преподобного¹¹ .

Життя та діяльність архімандрита Іова (Кундрі) ми досліджуємо близько десяти років. За цей час було оброблено документи особистого архіву архімандрита в с. Мала Уголька, архіви Мукачівської і Хустської єпархій УПЦ, Державного архіву Закарпатської області. Перший нарис про життя о. Іова був поміщений в нашій книжці «Православні монастирі Хустського району»¹² . У 2005 р. на сторінках газети «Старий Замок - Паланок» вийшла друга стаття під заголовком «Архімандрит Йов (Кундря): життя віддане служінню Богові та людям»¹³ . Справжній резонанс мала стаття «Архімандрит Іов (Кундря): міфи і реалії», де ми підняли питання про спотворення фактів у біографії о. Іова. Ця публікація і її російськомовний варіант з іншою назвою була розміщена на сторінках більше десяти друкованих та електронних видань¹⁴ . Наші публікації були також використані для написання «Короткого життєпису архімандрита Іова (Кундрі)»¹⁵ та повного «Життя святого»¹⁶ .

Як вже згадувалося, життя архімандрита Іова (Кундрі) стало об'єктом наукових пошуків російського дослідника Григорія Рачука¹⁷. У московському видавництві „Паломник” він видав книгу під назвою „Подвижник Руси Карпатской. Архимандрит Иов (Кундря)”. Праця вийшла з благословення колишнього єпископа Хустського та Виноградівського Іпполіта (Хилька). Кілька думок стосовно цієї книги ми вже висловлювали в періодиці. У даній статті звернемо увагу лише на її недоліки та неточності, яких припустився автор. Г. Рачук сприймає на віру висловлювання Н. Соболевой та В. Лялина про перехід кордону о. Іовом через Польщу та заступлення на 25 років таборів. Прикро, що Г. Рачук не використав жодного

¹¹ Рачук Г. Подвижник Руси Карпатской. Архимандрит Иов (Кундря). – М.: Паломник, 2008 – С. 69; Преподобный Иов Угольский // http://akafist.narod.ru/Ilov_Ugol'skiy.htm

¹² Данилець Ю. Православні монастирі Хустського району (XX століття) / Передмова проф. Д. Данилюка. – Ужгород: Гражда, 2004. – С. 105.

¹³ Данилець Ю. Архімандрит Йов (Кундря): життя віддане служінню Богу та людям // Старий Замок Паланок. – 2005. – 1 - 7 вересня. – С. 15.

¹⁴ Данилець Ю. Архімандрит Йов (Кундря): міфи та реалії // Трибуна. – 2007. – 9 червня. – С. 12; Духовна криниця Карпат. – 2007. – №8. – С. 4; Живой Родник. Донецк. – 2007. – №9-10. – С. 29-30; http://orthodoxy.org.ua/uk/lyudi_boji/2007/06/05/8316.html;

¹⁵ Краткое жизнеописание архимандрита Иова (Кундря) // <http://orthodox.org.ua/ru/node/2874/>

¹⁶ Акафист преподобному и богоносному отцу нашему Иову Угольскому. Житие. Издательский отдел Хустской епархии, 2008. – С. 25-56.

¹⁷ Рачук Г. Подвижник Руси Карпатской. Архимандрит Иов (Кундря). – Москва: Паломник, 2008.

документа (крім архіву в М. Угольці) з державних архівних установ Закарпаття. А це, в свою чергу, не дало йому можливість до кінця розкрити проблему.

Преподобний Іов (в миру Іван) народився 18 травня 1902 р. у с. Іза в багатодітній родині Георгія Кундрі и Анни Мадяр¹⁸. Крім нього, в сім'ї було ще три сини: Дмитро (1890 р.н.), Михайло (1895 р.н.), Георгій (1900 р.н.) та три сестри: Марія (1892 р.н.), Юліна (1894 р.н.), Пелагея (1898 р.н.).

На початку ХХ ст. в с. Іза почався православний рух, який угорська влада намагалася жорстоко придушити. Односельців Івана, котрі вирішили повернутися до „старої віри“ звинуватили в русофільстві та агітації на користь Росії. Нелюдські переслідування православних, безперечно, вплинули на формування малого Кундрі. Разом з братом Георгієм він слідував за православним рухом, всіляко сприяв у його поширенні.

У рідному селі Іван закінчив 8 класів народної школи, а в 1920 р. й господарські курси. У 1924-1925 рр. проходив дійсну військову службу у чехословацькій армії в Михайловцях¹⁹.

У 1920-х рр. у Свято-Пантелеймонівському руському монастирі на Афоні вихідці із нашого краю склали значну частину братії. Саме туди і вирішує відправитись Іван Кундря з декількома товаришами. Але в проханні про вступ до монастиря їм відмовили²⁰. Причиною тому стала політика грецької влади, спрямована на еллінізацію Афону. 10 вересня 1926 р. уряд Греції прийняв закон, згідно якого всі монахи, незалежно від їх національності, вважаються грецькими підданими. За цим законом в афонські монастирі не можна було приймати осіб, які не мали грецького громадянства, що давало можливість відмовляти у видачі віз та паспортів²¹.

Після цього прикрого випадку Іван Кундря ще один раз побував на Афоні, але, отримавши і в цей раз відмову, повертається у рідне село. На той час в с. Іза вже діяв Свято-Миколаївський чоловічий монастир, при якому у 1928 р. Іван Кундря закінчив пастирсько-богословські курси.

¹⁸ Іов (Кундря). Житнеописание от 15.11.1935 г. // Архів храму святого Димитрія Солунського в с. Мала Уголька Тячівського району.

¹⁹ Данилець Ю. Православні монастирі Хустського району. (XX ст.): Видання друге / Передмова проф. Данилюка Д. – Ужгород: Гражда, 2005. – С. 105.

²⁰ Данилець Ю. Закарпатці та Афон // Карпатська Україна Красне Поле. – 2006. – 29 липня. – С. 5.

²¹ Якимчук И. Исторические связи Карпатской Руси со Святой Горой Афон // <http://www.pravoslavie.ru/arhiv/31575.htm>

У 1930 р. Іван Кундря, Вікентій (Орос), Пантелеймон (Кундря) та інші, продали свої ділянки і на виручені кошти придбали землю в урочищі „Маковиця” чи „Городилово” неподалік Хуста. З благословення архімандрита Алексія (Кабалюка) та настоятеля Свято-Пантелеймонівського руського монастиря на Афоні архімандрита Мисаїла тут було засновано Свято-Троїцький чоловічий скит. Першим настоятелем скиту став архімандрит Алексій (Кабалюк), після нього цю місію виконував архімандрит Амфілохій (Кеминь). 22 грудня 1938 р. архімандрит Алексій (Кабалюк) рукоположив Івана Кундрю в монахи з іменем Іов.

У березні 1939 р. Закарпаття було окуповано Угорщиною. З початком Другої світової війни угорський уряд розпочав військову мобілізацію. Це послужило однією із причин багаточисельного переходу кордону з СРСР. Нещодавно нами було виявлено унікальні документи, які проливають світло на ці трагічні роки в біографії о. Іова (Кундрі). Матеріали кримінальної справи вводяться в науковий обіг вперше та дають змогу переглянути чимало тверджень, що наводилися авторами раніше.

У одному з документів кримінальної справи знаходимо пояснення дійсних причин переходу кордону.

„Вопрос: По какой причине Вы бросили монастырь и скрывались в лесу?

Ответ: Бросил монастырь и скрывался в лесу я потому, что хотели взять меня в Армию, так как я не хотел идти на защиту мадырской буржуазии.

Вопрос: Какая цель Вашего перехода из Венгрии на территорию Советского Союза?

Ответ: Потому что мне грозили судом – расстрелом...”²².

У протоколі від 23 жовтня 1940 р. о. Іов доповнив свої свідчення:

„Вопрос: Скажите, какие причины побудили Вас к этому нелегальному переходу гос. границы из Венгрии в СССР?

Ответ: К этому нелегальному переходу гос. границы из Венгрии в СССР меня побудили следующие причины: Во первых, меня брали служить в Венгерскую армию, где служить мне не хотелось, так как там жестоко издевались над украинцами и вообще я не хотел воевать с другими народами... Во вторых, жизнь в Венгрии в данное время стала очень тяжелой.

²² ДАЗО. – Ф. 2558. – Оп. 1. – Спр. 2589. – Арк. 14.

В стране нищета, голод и безработица”²³ .

Таким чином, рятуючись від загальної мобілізації, о. Іов вирішив перейти кордон в СРСР. Разом з ним цю акцію здійснили Юрій Ференці, житель с. Королево Севлюшського округу (нині Виноградівського р-ну), Іван Григоряк та ієромонах Іларіон (Рибар) – жителі с. Дубове Тячівського округу (нині Тячівського р-ну).

Про формування даної групи розповіли на допитах Ю. Ференці та І. Григоряк. Так, на питання слідчого, „при каких обстоятельствах Вы познакомились с попом Рыбарь и монахом Кундря, с которыми Вы перешли границу в СССР?”²⁴ . Ю. Ференці відповів, що переховувався від арешту угорської жандармерії в м. Хуст, де часто відвідував монастир у Городилові. Саме тут він познайомився з о. Іовом, який запропонував йому перейти кордон. Напередодні переходу до них приєдналися ще дві особи, з якими Ю. Ференці не був раніше знайомий. Доповнював дане питання І. Григоряк: „Когда скрывался от преследования Венгерских властей, я проживал в лесу, ко мне приходила мать и сообщила, что священник Рыбарь собирается перейти границу в Советский Союз. Я сказал матери, чтобы он пришел до меня, что священник и сделал. Когда он пришел мы с ним решили перейти границу в Советский Союз. Кроме этого, священник привел еще двоих, я их даже и фамилии не знаю, и мы все 4 перешли в Советский Союз”²⁵ .

На основі аналізу документів кримінальної справи приходимо до наступних висновків. По-перше, група з 4 осіб формувалася в двох центрах – в м.Хуст-Городилово та в с.Дубове Тячівського округу. По-друге, особисті зв’язки двох ієромонахів призвели до об’єднання групи та її переходу в СРСР.

Місце для перетину кордону було обране біля „Чорної гори” на Рахівщині. 6 жовтня 1940 р. о 9.00 год. ранку вони опинилися на території СРСР. Але вже наступного дня в с. Рафайлово група була затримана прикордонниками. Співробітник НКВД Половников здійснив обшук о. Іова, у якого не виявилось ніяких речей та склав протокол затримання. У одній із довідок вказувалося, що затриманий І. Кундря вів себе адекватно²⁶ .

²³ Там же. – Арк. 18.

²⁴ Там же. – Арк. 34.

²⁵ Там же. – Арк. 53 зв.

²⁶ Там же. – Арк. 12.

Помічник начальника штабу Сосисоков 7 жовтня 1940 р. провів перший допит затриманого Кундрі. Останній повідомив дату та місце народження, національність, рід заняття, соціальне походження, освіту та ін. Він також вказав точне місце переходу кордону та родичів і знайомих на території СРСР ²⁷.

11 жовтня 1940 р. у м. Надворна Станіславської області старший помічник начальника 5 відділу НКВС УСРС 95 прикордонного загону Власов на основі вивчення матеріалів справи Кундрі Івана Георгійовича прийняв рішення взяти його під варту з пред'явленням звинувачення по 80 ст. УК СРСР (незаконний перехід кордону). Того ж дня слідчий Кондрич провів допит затриманого. О. Іову було поставлено лише одне запитання: „Признаете себя виновным в предъявленных Вам обвинениях?“. На що він відповів наступне: „Виновным себя признаю и поясню, что границу из Венгрии в СССР перешел в поисках лучшей жизни“²⁸.

12 жовтня 1940 р. Власов видав постанову, за якою обвинувачені Кундря І.Г., Ференці Ю.І., Григоряк І.Ю. направлялися в УНКВС по Станіславській області для подальшого ведення слідства. 21 жовтня 1940 р. слідчу справу за №29345 було прийнято до виробництва слідчим слідчої частини УНКВС, старшим сержантом Держбезпеки Репінім²⁹.

Як видно з вище наведених даних, ієромонах Іларіон (Рибар) вже не фігурує у справі. Пояснення цьому знаходимо у постанові від 10 жовтня 1940 р. „Усмаатривая из материалов следствия, что Рыбарь И.Г., проживая в селе Дубово Тячевского округа – Венгрия, был связан с лицами подозреваемыми в причастности к венгерским разведывательным органам и вполне возможно, что волился в группу лиц, указанных выше, желающих следовать в СССР – по заданию венгерской разведки... Следственные материалы Рыбарь И.Г. выделить в особое следственное производство...“³⁰. Однак, під суд ієромонах Іларіон (Рибар) не потрапив. Наприкінці 1940 р. він вже знаходиться у своєму рідному селі Дубове. Можна зробити припущення, що він був звільнений з-під варту за умови обіцянки співробітництва з радянською розвідкою. Крім того, його кримінальної справи в архіві не виявлено, очевидно, вона була звідти вилучена співробітниками НКВС. У жодній

²⁷ Там же. – Арк. 13.

²⁸ Там же. – Арк. 16.

²⁹ Там же. – Арк. 3.

³⁰ Там же. – Арк. 1.

із автобіографій ієромонах Іларіон не вказував про свій перехід в СРСР. Лише матеріали, опрацьованої нами справи, проливають на це світло.

23 жовтня 1940 р. у Станіславській в'язниці старший сержант Репін провів черговий допит о. Іова.

„Вопрос: Скажите, кем Вы были посланы на территорию СССР и с какими заданиями?

Ответ: На территорию СССР меня никто не посылал и никто мне никаких заданий не давал. Я по своему желанию нелегально перешел гос. границу из Венгрии в СССР...

Вопрос: Скажите, в каких государствах, кроме Венгрии, Вы были и в какое время?

Ответ: В 1930 году я был в Югославии, где пробыл две недели. Я ехал к своим родственникам в Грецию ³¹, но меня через границу Югославии в Грецию не пустили. Я вернулся обратно в Венгрию. А больше я ни в каких государствах не был.

Вопрос: В каких государствах проживают Ваши родственники?

Ответ: Мои родственники проживают в следующих государствах: В Греции проживают два двоюродных брата – Мадяр Меркурий Иосифович и Мадяр Макарий Матвеевич, – которые находятся в монастыре на Святой горе, около города Салоника. В Америке проживает мой брат – Кундря Дмитрий Георгиевич, который работает чернорабочим на фабриках, где он точно проживает – мне не известно, т.к. я с ним связи не имел. В Канаде проживает мой брат – Кундря Михаил Георгиевич – работает чернорабочим на заводах в г.Торонто...

Вопрос: Вы имели связь с Венгерской жандармерией?

Ответ: Нет, я никакой связи с Венгерской жандармерии не имел³².

Отже, наведені нами витяги із кримінальної справи свідчать про те, що слідчий намагався виявити зв'язки підсудного з ворожою розвідкою та інкримінувати йому звинувачення у шпигунстві.

24 жовтня 1940 р. було підписано протокол пред'явлення слідчих матеріалів. У ньому вказувалося, що попереднє слідство у справі Кундрі І.Г. слід припинити у зв'язку з достатньою доказовою базою та передати до суду. Крім того, у документі вказувалося, що з матеріалами справи за-

³¹ Мається на увазі гора Афон.

³² ДАЗО. – Ф. 2558. – Оп. 1. – Спр. 2589. – Арк. 17-19 зв.

триманий Кундря ознайомився, не висловив особливих зауважень. 26 жовтня 1940 р. проведене медичне обстеження, яке встановило, що Кундря І.Г. „здоров, может быть использован на физическую работу”³³. 7 грудня 1940 р. справа направлена на розгляд Особливої наради НКВС УРСР.

Наступний документ у кримінальній справі о.Іова (Кундрі) датується 16 жовтня 1941 р. Зокрема у довідці вказано, що „заключенный Кундря И.Г., 1902 года рождения, эвакуирован и в настоящее время содержится в тюрьме №1 УНКВД Рязанской области”³⁴. Наприкінці документа зазначено, що довідка складена у м. Свердловськ. З даного документа виходить, що у зв’язку з початком Великої Вітчизняної війни, розгляд справи о. Іова (Кундрі) було відкладено, але він утримувався у в’язниці.

Засідання Особливої Наради при народному комісарі внутрішніх справ УРСР відбулося 16 грудня 1941 р. Наведемо рішення Наради згідно виписки із протоколу:

„Слушали: Дело №29345/УНКВД Станиславской области, по обвинению Кундря (в оригиналі Кундра) Ивана Георгиевича, 1902 г.р., ур. с. Иза, Хустского округа – Венгрия, украинец, б. венгерско-подданный, б/парт.

Постановили: Кундря Ивана Георгиевича за нелегальный переход госграницы и как социально-опасный элемент заключить в исправительно-трудовой лагерь сроком на пять лет, считая срок с 7-го октября 1940 года”³⁵.

Згідно указу Президії Верховної Ради СРСР від 19 листопада 1942 р. Кундря І.Г., як громадянин Чехословаччини був амністований. У посвідченні, яке видано 15 лютого 1943 р. в Норильському виправно-трудовому таборі вказувалося: „имеет право свободного проживания на территории СССР, за исключением погранполосы, запретных зон, местностей, объявленных на военном положении и режимных городов 1-й и 2-й категории”. Названий документ видавався замість паспорта та був дійсний на протязі трьох місяців. Наприкінці свідоцтва знаходимо інформацію, що „гражданин Кундря И.Г. направляется к избранному им месту жительства в гор. Бузудук, Чкаловской области”³⁶. Звичайно, це не було особистим бажанням о. Іова. У м. Бузудук формувалася Чехословацька бригада ге-

³³ Там же. – Арк. 62.

³⁴ Там же. – Арк. 70.

³⁵ Там же. – Арк. 72.

³⁶ Там же. – Арк. 75.

нерала Людвіга Свободи, яку пізніше направили на фронт. З отриманням Україною незалежності кримінальну справу переглянули, а 6 лютого 1992 р. о. Іов був реабілітований³⁷.

Таким чином, твердження В. Ляліна про засудження о.Іова до 25 років є помилковим. Крім того, він перейшов кордон не через Польщу, а на території Рахівщини, яка безпосередньо межувала з СРСР.

Про участь о. Іова у військових діях відомо небагато. З його особистих спогадів дізнаємося, що йому довелося служити в артилерії. Він, як монах, не хотів брати зброї в руки, а тому мусив підносити снаряди. За стійкість та мужність у військових операціях був нагороджений бойовими нагородами.

У 1945 р. о. Іов повернувся в рідний скит. У листі від 14 листопада 1945 р. до єпископа Мукачівсько-Ужгородського Нестора архимандрит Алексій (Кабалюк), який виконував обов'язки настоятеля скиту, писав: „Прошу висвятити в ієродиякона монаха о. Іова (Кундрю), який є моїм заступником в скиті Городилово”³⁸. Єпископ виконав прохання 16 листопада 1945 р. За виявленими нами документами, після рукоположення в ієродиякони о. Іов був направлений працювати в Єпархіальне управління в Мукачеві.

10 грудня 1945 р. братія Свято-Троїцького скиту в листі до єпископа Нестора просила рукоположити о. Іова в ієромонахи. Ченці наголошували на тому, що змушені запрошувати для відправлення служб інших священиків³⁹. 7 травня 1946 р. о. Іов прийняв сан ієромонаха⁴⁰. У тому ж році братія скиту обрала його настоятелем.

Очоливши скит, о. Іов спрямував енергію ченців на відбудову обителі, яка у 1945 р. потерпіла від пожежі. Було збудовано нову трапезну, братський корпус, кухню.

26 квітня 1946 р. єпископ Нестор нагородив ієромонаха Іова набедреником⁴¹. За заслуги перед Православною Церквою 9 квітня 1947 р. о. Іова було зведено в сан ігумена. Коли монастир на Чернечій горі повернули

³⁷ Там же. – Арк. 79.

³⁸ Алексій (Кабалюк), архимандрит. Прошение к епископу Нестору (Сидорук) от 14.11.1945 г. // Архів Свято-Димитріївського храму с. Мала Уголька Тячівського району Закарпатської області.

³⁹ Прошение братии Городиловского скита к епископу Нестору (Сидорук) от 10.12.1945 г. // Архів Свято-Димитріївського храму с. Мала Уголька Тячівського району Закарпатської області.

⁴⁰ Нестор (Сидорук), єпископ. Грамота ієромонаху Іову (Кундрю) от 24.04.1946 г. // Архів Свято-Димитріївського храму с. Мала Уголька Тячівського району Закарпатської області.

⁴¹ ДАЗО. – Ф. Р – 1490. – Оп. 4 д. – Спр. 166. – Арк. 65 зв.

православним, єпископ Нестор призначає його настоятелем ігумена Іова. На цій посаді він служив у квітні-травні 1947 р.⁴² Через тиск радянських органів влади чоловічий монастир перетворено на жіночий, а ігумен Іов був змушений повернувся до Городилова.

Архімандрит Єфрем (Молнар), який того часу був послушником в Городиліві, згодом писав: „Очолюючи скит у 1946-1958 рр., він був для ченців і простих мирян прикладом. О. Іов майже ніколи не використовував адміністративні накази. Кожен день служив у церкві сам. Після закінчення Літургії і трапези повідомляв братії про послухання і сам приєднувався до роботи. У вільний від роботи час братія збиралася в трапезній, де один із монахів читав чернечий статут, а о. Іов давав відповідні роз'яснення, як потрібно використовувати чернечі правила у повсякденному житті. Іноді він розповідав про ті події, сучасником яких йому доводилося бути. Його людськими якостями були працелюбність, простота у взаємовідносинах, милосердя, смиренність...”.

Благочинний монастирів та скитів архімандрит Матфей (Вакаров) у 1951 так характеризував о. Іова: „Человек весьма скромный и братиею любимый”⁴³. Єпископ Мукачєво-Ужгородський Іларіон (Кочергін) у 1955 р. писав: „игумен Иов отличается монашеским смирением и послушанием, молитвенностью и трудолюбием. В виду этих духовных качеств он снискал себе уважение среди монашества, духовенства и верующих. Как настоятель скита, он неутомимо заботится о всех нуждах скита и его насельников”⁴⁴.

25 березня 1950 р. архієпископ Львівський, Тернопільський та Мукачівсько-Ужгородський Макарій (Оксіюк) призначає старця духівником Свято-Миколаївського жіночого монастиря в Мукачєві, який незадовго до того повернули православним. Однак, для о.Іова, який прагнув усамітнення та тиші, перебування в багатолюдному монастирі було важким. Про це свідчать його звернення до архімандрита Матфея (Вакарова). Останній у одному із листів писав: „В данное время занимает должность духовника в женском монастыре в Росвигове у Мукачева, какою должностью весьма тяготится и желает возвратится обратно в Свято-

⁴² Там же. – Арк. 66.

⁴³ Матфей (Вакаров), архімандрит. Характеристика ігумена Іова (Кундря) от 26.01.1951 г. // Архів Свято-Димитрійського храму с. Мала Уголька Тячівського району Закарпатської області.

⁴⁴ Ілларіон (Кочергін), єпископ. Характеристика на ігумена Іова (Кундря) от 8.08.1955 г. // Архів храму святого Димитрія Солунського в с. Мала Уголька Тячевського району.

Троицкий скит в Городилово". Єпископ Іларіон видав наказ, згідно якого Кундюю призначалося священником Свято-Ільїнського храму в Велятині Хустського району з обов'язком реєстрації в уповноваженого у справах Руської Православної Церкви.

Під час правління єпископа Варлаама (Борисевича) в Мукачівсько-Ужгородській єпархії розпочинається планомірний наступ на права монастирів і скитів. О. Іов виступив проти закриття монастирів та підписав лист-протест до патріарха Московського проти діяльності місцевого архієрея. Внаслідок чого його змістили з посади настоятеля та перевели до Свято-Миколаївського монастиря в с. Іза-Карпутлаш Хустського району (1958-1959 рр.).

17 березня 1959 р. о. Іов звернувся з письмовим проханням до єпископа Варлаама, в якому просив перевести його до іншої єпархії⁴⁵. Але керівництво єпархії не задовольнило прохання.

У 1959-1960 рр. о. Іов перебував у Спасо-Преображенському монастирі в с. Терєбля на Тячівщині. Під час арешту настоятеля Веніаміна (Керечанина), він тимчасово виконував обов'язки настоятеля обителі. Оббивав пороги районного та обласного керівництва, намагаючись врятувати о. Веніаміна.

У 1960-1961 рр. о. Іов – настоятель парафії в с. Угля Тячівського району, а 1961-1962 рр. служить в с. Монастирець на Хустщині. З 1962 р. та до своєї смерті у 1985 р. проходив пастирське служіння в храмі святого Дмитра Солунського у с. Мала Уголька Тячівського району.

Отець Іов був безкорисливою людиною, це ми бачимо з багатьох документів його власного архіву, що старанно зберігаються при храмі в с. Мала Уголька. У одній із заяв на ім'я єпископа Григорія (Закаляка) від 22 липня 1966 р. читаємо: „Дізнався, що Ви хочете висвятити мене в архімандрити, прошу залишити мене в сані ігумена, бо вважаю себе недостойним такого великого сану”⁴⁶.

Архімандрит Іов за свої заслуги перед Богом отримав чудовий дар –

⁴⁵ Іов (Кундюря), ігумен. Прошение к епископу Мукачєво-Ужгородскому Варлаааму (Борисевич) от 17.03.1959 г. // Архів Свято-Димитріївського храму с. Мала Уголька Тячівського району Закарпатської області.

⁴⁶ Іов (Кундюря), ігумен. Заявление к архиепископу Мукачєво-Ужгородскому Григорию (Закаляк) от 22.07.1966 г. // Архів Свято-Димитріївського храму с. Мала Уголька Тячівського району Закарпатської області.

прозорливість. Відомий він був серед людей і як цілитель. Слід відзначити, що жителі с. Мала Уголька й у наш час у повсякденному житті користуються настановами та наказами свого колишнього священика. Як благочестивого пастиря, вірники багатьох сіл області запрошували його для освячення престолів, іконостасів, церков. З такими місіями він побував: у Хустському районі – у селах Стеблівка, Бороняво, Сокирниця; у Вел. Криві, Діброві, Билині на Тячівщині, в Середньому Водяному, Квасах на Рахівщині, у Міжгір'ї, Синевирі та багатьох інших. Крім того, він часто відвідував Чумалівський та Мукачівський монастирі.

За п'ять років до своєї смерті, 25 лютого 1980 р., о. Іов склав заповіт, у якому писав: „Я, ниже подписавшийся, архимандрит Иов 20 лет прожил в Малой Уголке при храме Святого Дмитрия, моя жизнь подходит к концу, скоро мне исполнится 80 лет. Неизвестный день моей смерти. Много священников завещают похоронить их в монастыре или в родных селах, а я запрещаю куда-нибудь увозить мое грешное тело. Завещаю отпеть монашеским чином и похоронить возле креста на середине кладбища”⁴⁷.

28 липня 1985 р. архімандрит Іов помер. У день своєї смерті, у неділю, відслужив Літургію, виголосив досить тривалу промову і виконав усі необхідні треби для вірників. Того ж дня, біля 10 годин вечора, йому стало погано і з молитвою на вустах він закінчив свій земний шлях. Похорони відбулися 31 липня. Службу очолив архімандрит Єфрем (Молнар). З промовами виступали прот. М. Келемен, архімандрит Євфимій (Шутак). Молитви співали монахині Чумалівського та Мукачівського монастирів та багато мирян, що прийшли провести в останній шлях свого наставника.

Довгий час духовенство Закарпаття піднімало питання про прославлення архімандрита Іова у сонмі святих. Однак ця подія з суб'єктивних причин відкладалася. Лише за правління єпископа Хустського та Виноградівського Іпполіта (Хилька) справа зрушилася з місця. При Єпархіальному управлінні було створено комісію по канонізації, яка розпочала підготовку документів.

18 вересня 2008 р. відбулося прославлення архімандрита Іова (Кундрі). Літургію та чин прославлення очолив Предстоятель УПЦ, митрополит Київський і всієї України Володимир (Сабодан) та архієреї УПЦ.

⁴⁷ Іов (Кундря), архимандрит. Завещание от 24.02.1980 г. // Архів Свято-Димитріївського храму с. Мала Уголька Тячівського району Закарпатської області.

Йому співслужили владика Української Православної Церкви: митрополит Чернівецький і Буковинський Онуфрій, архієпископи Хустський і Виноградівський Марк, Почаївський Володимир, Львівський і Галицький Августин, єпископи Бориспільський Антоній, Ніженський і Прилуцький Іриней, Івано-Франківський і Коломийський Пантелеймон, Переяслав-Хмельницький Олександр, Мукачівський і Ужгородський Феодор, єпископ Мефодій, намісники й настоятельки монастирів та клірики різних єпархій. На святі була присутня також делегація Румунської Православної Церкви на чолі з єпископом Мараморошським Іустином.

Під час чину прославлення найвище духовенство країни відправило останню панахиду за преподобним Іовом. Опісля митрополит Онуфрій виголосив рішення Священного Синоду про причислення до лику місцевошанованих святих Хустської єпархії архімандрита Іова (Кундрі). Архієпископ Марк зачитав вірникам житіє святого. Після чого духовенство проспівало преподобному Іову тропар і кондак.

Під час свята предстоятель УПЦ Митрополит Володимир виступив із вітальним словом. Духовні урочистості відвідали і представники влади – голова Закарпатської ОДА Олег Гаваші, народний депутат Василь Петьовка та керівництво Тячівського району.

Мощі преподобного Іова Угольського знаходяться у храмі Дмитрія Солунського в с. Мала Уголька Тячівського району, де планується організувати чоловічий монастир.